

CILJEVI POSTIGNUĆA I PERFEKCIONIZAM GIMNAZIJALACA¹

**Milica Milojević², Snežana Stojiljković, Jelisaveta Todorović i
Kristina Kašić**

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet u Nišu

U ovom istraživanju proveren je jedan savremeniji pristup motivaciji postignuća koji koristi konstrukt ciljeva postignuća. Konstrukt ciljeva postignuća podrazumeva postojanje tri tipa ciljeva postignuća: ciljeve učenja, ciljeve učinka usmerene na postizanje uspeha i ciljeve učinka koji su usmereni na izbegavanje neuspeha. Osnovni cilj istraživanja bio je ispitivanje povezanosti perfekcionizma (ukupnog i pojedinih njegovih aspekata) sa navedenim tipovima ciljeva postignuća. Pored toga, cilj istraživanja bio je i utvrđivanje razlike u stepenu izraženosti pojedinih tipova ciljeva postignuća s obzirom na pol ispitanika. Uzorkom je obuhvaćeno 200 učenika četvrtog razreda dveju gimnazija u Nišu. Korišćeni su sledeći instrumenti: Multidimenzionalna skala perfekcionizma (MPS) i Test ciljeva postignuća (TCP). Rezultati korelacione analize ukazuju na postojanje statistički značajne pozitivne povezanosti između ukupnog perfekcionizma i ciljeva učinka usmerenih na postizanje uspeha i ciljeva učinka usmerenih na izbegavanje neuspeha, zatim, između zabrinutosti zbog grešaka i roditeljskih očekivanja sa ciljevima učinka usmerenim na postizanje uspeha i ciljevima učinka usmerenim na izbegavanje neuspeha, ličnih standarda i organizovanosti sa ciljevima učenja i ciljevima učinka usmerenim na postizanje uspeha, kao i između roditeljske kritike i sumnje u sopstvenu akciju sa ciljevima učinka usmerenim na izbegavanje neuspeha. Nađena je i negativna statistički značajna povezanost roditeljske kritike, kao aspekta perfekcionizma, sa ciljevima učenja. Rezultati koji se tiču razlika u stepenu izraženosti pojedinih tipova ciljeva postignuća kod ispitanika različitog pola, ukazuju na to da su kod ispitanica izraženiji ciljevi učenja.

Ključne reči: motivacija postignuća, ciljevi postignuća, perfekcionizam.

¹ Ovaj rad je jedan od rezultata projekta "Usklađivanje uloga na poslu i u porodici" br. 149062D, koji finansira Ministarstvo nauke Republike Srbije.

² ✉: milica.m82@gmail.com

UVOD

Za razliku od prvih teorija motivacije, koje su u svojoj suštini bile biologističke i stavljale naglasak na ulogu fizioloških potreba i nagona, savremenije teorije motivacije naglašavaju ulogu kognicije, odnosno ljudske svesnosti, planiranja i postavljanja ciljeva, koje usmeravaju aktivnost prema budućnosti.

Prve teorije motivacije postignuća naglašavale su da aktivnosti vezane za postignuće mogu da budu orijentisane na postizanje uspeha ili na izbegavanje neuspeha. Želja za uspehom i želja da se izbegne neuspeh, identifikovane su od strane Levina (Levine, 1944; prema Elliot & Harackiewicz, 1996), kao dve nezavisne motivacione orijentacije. U svojoj teoriji Mek Klilend (McClelland, 1951; prema Elliot & Harackiewicz, 1996) je predložio dve vrste motivacije postignuća – jedne orijentisane na izbegavanje neuspeha i druge, pozitivnije, koja je orijentisana na postizanje uspeha. Etkinson (Atkinson, 1957; prema Elliot & Harackiewicz, 1996) se poslužio radovima Levina i Mek Klilenda u formulisanju svoje teorije i dao matematički okvir u kome su želja za uspehom i želja za izbegavanjem neuspeha bitne determinante ponašanja usmerenog na postignuće.

Prema savremenim teoretičarima motivacije postignuća, ovaj tradicionalni pristup ima svoja ograničenja i slabosti: pre naglašavao je ulogu urođenih sklonosti, tj. dispozicija i zanemarivao ulogu i značaj kognicije u predviđanju ponašanja usmerenog na postignuće. Tradicionalni pristup je, osim toga, previše uopšten da bi mogao da objasni svu raznolikost ponašanja.

Ovo istraživanje sprovedeno je sa namerom da se ispita jedan savremeni koncept motivacije postignuća, koji naglašava ulogu kognicije, odnosno ljudske svesnosti, planiranja i postavljanja ciljeva, koji usmeravaju aktivnost prema budućnosti. S obzirom na to da se perfekcionizam, uglavnom, definiše u kontekstu postignuća, cilj ovog istraživanja bio je i da se utvrdi veza perfekcionizma u celini i njegovih pojedinih aspekata sa tipovima ciljeva postignuća saglasno pomenutom konceptu motivacije postignuća (ciljevi učenja, ciljevi učinka usmereni na postizanje uspeha i ciljevi učinka usmereni na izbegavanje neuspeha).

Perfekcionizam

Među brojnim definicijama perfekcionizma, najjednostavnija je ona koju su predložili Flett i Huijt (Flett & Hewitt, 2002), u kojoj se naglašava da je perfekcionizam težnja za nepogrešivošću, a ekstremni perfekcionista su ljudi koji žele biti savršeni u svakom aspektu svog života.

Mnogo ranije je Burns (Burns, 1988; prema Parker & Adkins, 1995) izložio svoju definiciju perfekcionizma, u kojoj se na perfekcionizam gleda kao na neadaptivnu i nepoželjnu osobinu. Za Burnsa su perfekcionista ljudi koji se kompulzivno i neprekidno bore za nemoguće ciljeve i koji mere sopstvenu vrednost, u celini, u

odnosu na produktivnost i postignuće. O perfekcionizmu se, takođe, govori u negativnom kontekstu i kada se on povezuje sa mnoštvom psihičkih disfunkcija.

Hamaček (1978, prema Flett & Hewitt, 2002) je, međutim, smatrao da perfekcionizam može biti normalan, tj. adaptivan i neurotski ili maladaptivan. *Normalni perfekcionista* postavlja sebi realistične ciljeve koji dovode do osećanja zadovoljstva i jačanja samopouzdanja. *Neurotski perfekcionista* postavlja sebi nerealno visoke ciljeve i lične standarde, koji su motivisani strahom od neuspeha i zabrinutošću da ne razočara druge. To su osobe koje nikako ne mogu da dožive zadovoljstvo zbog obavljenog zadatka, jer je u njihovim očima taj zadatak uvek mogao biti obavljen brže, bolje i savršenije.

Perfekcionizam se uglavnom definiše u kontekstu postignuća. U tom smislu, perfekcionizam označava težnju ka visokom postignuću u nekoj oblasti i sklonost osobe da od sebe traži savršenstvo i maksimalni mogući učinak u toj oblasti (Stojiljković, 1998a). Ono što karakteriše zdrav perfekcionizam jesu realne težnje za postignućem, uspeh nije opsesija, a greške se tolerišu; zatim, osoba je veoma savesna i odgovorna, karakteriše je i dobra organizovanost, a sve ovo praćeno je zadovoljstvom u radu. S druge strane je disfunkcionalni ili neurotski perfekcionizam, čije su osnovne manifestacije nerealne težnje ka postignuću, preterana obuzetost greškama, stalno nezadovoljstvo postignutim, sumnja u sebe i nesigurnost u akciju, kao i sklonost psihosomatskim poremećajima.

Drugo pitanje koje razdvaja teoretičare u ovoj oblasti, odnosi se na to koje su dimenzije u osnovi perfekcionizma. Ukazavši na multidimenzionalnu prirodu perfekcionizma, koja uključuje i lične i socijalne aspekte, jedan broj teoretičara je 90-ih godina XX veka napravio preokret u definisanju ovog konstrukta. Frost i saradnici (Frost et al., 1990; 1993) definišu perfekcionizam kao konstrukt, koji uključuje preteranu samokritičnost povezanu sa visokim personalnim standardima, sumnjom u efikasnost sopstvene akcije, potrebom za ispunjavanjem tuđih očekivanja (na prvom mestu roditeljskih) i preteranom potrebom za organizacijom i urednošću. Oni naglašavaju da su upravo preterana samokritičnost i usmerenost na greške, ono što perfekcionista čini ranjivim za različite psihičke poremećaje. Iz ovakve definicije perfekcionizma autori razvijaju Multidimenzionalnu skalu perfekcionizma (MPS-F), koja meri sledećih šest dimenzija perfekcionizma: *Zabrinutost zbog grešaka*, *Sumnja u sopstvene postupke*, *Lični standardi*, *Roditeljska očekivanja*, *Roditeljska kritika* i *Organizovanost*.

Flett i Hjuitt (Flett & Hewitt, 2002) smatraju da postoje tri dimenzije perfekcionizma, među kojima je osnovna razlika u izvoru i smeru ponašanja, i to:

1. *Perfekcionizam očekivan od sebe ili usmeren prema sebi (self-oriented perfectionism)*, gde osoba sebi postavlja visoke standarde i ciljeve, postoji sumnja u vlastite postupke, kao i usmerenost na sopstvene greške i prošle neuspehe. Osoba je motivisana za postizanje savršenstva, pa se ova dimenzija najviše odnosi na želju za postignućem.

2. *Perfekcionizam očekivan od drugih ili usmeren prema drugima (other-oriented perfectionism)* odnosi se na nerealna uverenja o sposobnostima drugih i visoka očekivanja od njih, pa tako, i na vrlo strogo ocenjivanje njihovog učinka.

3. *Spolja očekivani ili društveno propisan perfekcionizam (socially prescribed perfectionism)* je posledica straha od neuspeha, koji je povezan sa negativnom procenom i socijalnom anksioznošću. On uključuje verovanja da drugi imaju nerealna očekivanja od nas, strah od negativne socijalne procene i snažnu potrebu za odobravanjem od strane drugih.

Slejd i Owens (Slade & Owens, 1998) ističu da ponašanje pojedinca može biti motivisano željom za uspehom ili suprotno, željom da se izbegne neuspeh. Pozitivan perfekcionizam je, prema njihovom shvatanju, onaj kome se teži zbog želje za uspehom, a uspeh pri tome čini osobu srećnom i zadovoljnom, dok se neuspeh ne podnosi teško. S druge strane, negativni perfekcionizam je posledica straha od neuspeha, pa takve osobe iščekuju neuspeh, a uspeh nije praćen osećanjem zadovoljstva zbog postignutog.

Tokom poslednje dve decenije poraslo je interesovanje za istraživanje perfekcionizma širom sveta. Sproveden je veliki broj istraživanja u kojima je empirijski potvrđena povezanost tzv. neurotskih i disfunkcionalnih aspekata perfekcionizma sa poremećajima ishrane (bulimija, anoreksija), simptomima depresivnosti i nekim psihosomatskim tegobama, a takođe je više puta nađena veza perfekcionizma i samopoštovanja (opsežan pregled istraživanja dat je u: Flett & Hewitt, 2002). Malobrojna istraživanja, sprovedena u našoj sredini, imala su za cilj da ustanove personalne korelate perfekcionizma na studentskoj populaciji (Stojiljković i Šundrić, 2006; Stojiljković, Dosković i Todorović, 2007), pošto je prethodno proverena mogućnost korišćenja Multidimenzionalne skale perfekcionizma (Stojiljković, Maksić i Ristić, 1998b) i ispitano kakva je faktorska struktura perfekcionizma u poređenju sa rezultatima dobijenim na različitim uzorcima u SAD (Stojiljković, Maksić i Ristić, 1998c).

Savremen pristup motivaciji postignuća

Savremeni pristup motivaciji postignuća – Teorija ciljeva postignuća, razvijen je od 70-ih godina dvadesetog veka, u radovima više nezavisnih istraživača. U začetnike ovog koncepta ubrajaju se Dvek i Nikols (prema Borojević, 2006).

Ciljevi postignuća definisani su kao razlog ili svrha zbog koje se neko uključuje u aktivnost. Specifičan tip cilja koji je usvojen, onda služi kao okvir za interpretaciju, doživljavanje i ponašanje individue u akcijama koje su usmerene na postignuće (Elliot & Church, 1997).

Prema Eliotu i Harackiewiczu (Elliot & Harackiewicz, 1996), podela ciljeva može se izvesti **na osnovu dve dimenzije**. Prva dimenzija je *definicija*. Osoba može definisati kompetenciju u odnosu na tri tipa standarda:

- prema apsolutnom standardu, koji se odnosi na zahteve određenog zadatka,
- prema intrapersonalnom standardu, koji se odnosi na ranija znanja i iskustva osobe i

- prema normativnom standardu, koji se odnosi na poređenje sa drugim osobama.

Druga dimenzija je *valenca*, a ona uključuje određivanje kompetencije u terminima pozitivnog ili negativnog fokusiranja. Tako, s jedne strane, imamo ulaganje napora i usmerenost individue ka postizanju uspeha, a sa druge strane je težnja individue da izbegne neuspeh, odnosno ulaže napor da bi sprečila negativan ishod.

Početak razvoja ovog savremenog koncepta vezan je za ime Kerol Dvek (prema Borojević, 2006). Ona je 70-ih godina, proučavajući motivaciju postignuća učenika, došla do zaključka da postoje razlike u reagovanju na neuspeh kod dece jednakih sposobnosti. S jedne strane su ona deca koja neuspeh pripisuju nedovoljnom trudu i koja reaguju povećanjem napora, upornošću i pozitivnim očekivanjima. Sa druge strane nalaze se ona deca koja reaguju neadaptivno, pokazuju negativne emocije, izbegavaju aktivnosti, ne ulažu napor, a svoj neuspeh pripisuju nedostatku sposobnosti. Da bi objasnila ovaj nalaz Kerol Dvek je prihvatila konstrukt ciljeva postignuća. Ona je identifikovala dve vrste ciljeva: ciljeve učinka (*performance goals*), gde je ponašanje usmereno na prikazivanje vlastite kompetencije ili na izbegavanje prikazivanja vlastite nekompetencije i ciljeve učenja (*mastery goals*), gde je ponašanje usmereno na razvoj sopstvene kompetencije i potencijala.

Druga faza razvoja konstrukta ciljeva postignuća vezana je za rad Nikolsa 80-ih godina. Na osnovu proučavanja razvoja sposobnosti kod dece, kao i na osnovu pokušaja integracije dobijenih rezultata sa postojećim teorijama motivacije postignuća, Nikols je definisao dve vrste ciljeva – uključenost u zadatak (*task involvement*) i ego-uključenost (*ego involvement*). Prva vrsta ciljeva se odnosi na težnju ka sposobnosti u nediferenciranom značenju, npr. sticanje veštine i razumevanje, dok se druga vrsta odnosi na težnju prema sposobnostima u diferenciranom smislu, npr. demonstriranje superiornih sposobnosti, takmičenje sa drugima i sl. (prema Borojević, 2006).

Posebno mesto među ovim novijim radovima zauzima rad Eliota, koji je 90-ih godina predložio *trihotomni model ciljeva postignuća*. Eliot kreće od zapažanja da ni Dvekova ni Nikols ne obraćaju pažnju na razliku između motivacije približavanja i motivacije izbegavanja u svojim teorijskim modelima. U svrhu konstruisanja nove koncepcije motivacije postignuća Eliot je uključio dve teorije, odnosno dva teorijska pristupa: pristup motivacije postignuća i pristup ciljeva postignuća (prema: Borojević, 2006).

Motivi postignuća uključuju potrebu za uspehom i strah od neuspeha. Ovo su preovlađujući motivi koji usmeravaju ponašanje prema pozitivnim ili negativnim ishodima. Ciljevi postignuća su viđeni kao stabilnije kognitivne reprezentacije, koje vode individuu ka specifičnijem uspehu. Na ovaj način, stvoren je trihotomni model koji uključuje tri tipa ciljeva postignuća: ciljeve učenja (*mastery goals*), ciljeve učinka usmerene na postizanje uspeha (*performance approach goals*) i ciljeve učinka usmerene na izbegavanje neuspeha (*performance avoidance goals*).

Ciljevi učenja su usmereni na samorazvoj, odnosno razvijanje vlastite kompetencije, napredovanje i usavršavanje (Higgins & Kruglanski, 2000). Oni se zasnivaju na apsolutnim ili intrapersonalnim standardima definisanja kompetencije i imaju

pozitivnu valencu. Umesto fokusiranja na sam uspeh, osobe kod kojih su ovi ciljevi dominantni fokusiraju se na zadatak. Oni su skoncentrisani, ne na ishode i rezultate već, pre svega, na strategije učenja i procese postignuća. Kada se nađu pred teškim zadacima, kod njih se, pre nego strah, češće sreće doživljaj izazova i uzbuđenost. Takođe se javlja i osećanje samoeфикаsnosti i zadovoljstva sobom, koje je rezultat sopstvene ефикаsnosti.

Ciljevi učinka usmereni na postizanje uspeha zasnivaju se na normativnim standardima definisanja vlastite kompetencije i uključuju pozitivnu valencu. Kod osoba, kod kojih su dominantni ovi ciljevi, uspeh je ono što je bitno, tj. oni su fokusirani na ishode postignuća, a zadovoljstvo je rezultat toga (Santrock & Halonen, 1996, prema Borojević, 2006). Ova vrsta ciljeva povezana je sa težnjom za prikazivanjem vlastite kompetencije, sa slabijim kognitivnim angažovanjem i slabijim postignućem. Ove osobe preferiraju previše lake ili previše teške zadatke, u susretu sa neuspehom očigledan je nedostatak upornosti, uzroke neuspeha pripisuju nedovoljnim sposobnostima, a učenje je praćeno negativnim emocijama (Elliot & Harackiewicz, 1996).

Ciljevi učinka usmereni na izbegavanje neuspeha zasnivaju se na normativnim standardima određivanja vlastite kompetencije i imaju negativnu valencu, tj. Podrazumevaju izbegavanje ili strah od neuspeha. Ova vrsta ciljeva povezana je sa izbegavanjem osobe da se prikaže kao nekompetentna, sa slabijim postignućem, sa negativnim emocijama koje prate učenje i sa izbegavanjem svih situacija u kojima se procenjuju nečije sposobnosti (Elliot & Harackiewicz, 1996).

Ovo istraživanje imalo je dva osnovna cilja:

- Da utvrdi da li postoji povezanost ukupnog perfekcionizma i pojedinih aspekata perfekcionizma sa pojedinim tipovima ciljeva postignuća kod gimnazijalaca.
- Da utvrdi da li postoje razlike u izraženosti pojedinih tipova ciljeva postignuća kod gimnazijalaca s obzirom na pol.

METOD

Uzorak

Uzorak ispitanika čine učenici trećeg i četvrtog razreda dveju gimnazija iz Niša: “Bora Stanković” i “Svetožar Marković”. Ispitivanjem je obuhvaćen približno isti broj učenika prirodno-matematičkog i društveno-jezičkog smera. Uzorak čini 200 gimnazijalaca, oba pola (76 ili oko 38% mladića i 122, odnosno oko 62% devojaka).

Instrumenti

Multidimenzionalna skala perfekcionizma (Multidimensional Perfectionism Scale - MPS). Autori skale su Frost, Marten, Lahart i Rosenblate (1990), a skala je prevedena i prilagođena za potrebe istraživanja u našoj sredini 1997. godine (adaptaciju izvršile Snežana Stojiljković i Slavica Maksić iz Instituta za pedagoška istraživanja u Beogradu).

Skala MPS sadrži 35 tvrdnji, a zadatak ispitanika je da na petostepenoj skali Likertovog tipa zaokruži stepen slaganja odnosno neslaganja sa datom tvrdnjom, što se boduje od 1 do 5; veći broj bodova ukazuje na izraženiji perfekcionizam. Skala pruža informaciju o ukupnom skor perfekcionizma, kao i informaciju o izraženosti šest aspekata perfekcionizma, merenih posredstvom sledećih subskala:

- *Zabrinutost zbog grešaka CM (Concern over Mistakes)*, sadrži ukupno 9 stavki te je maksimalni teorijski skor 45 („I treba da se osećam loše kad god napravim grešku“, „Što manje grešim, ljudi će me više voleti“),
- *Lični standardi PS (Personal Standards)*, sadrži 7 stavki, a maksimalni skor iznosi 35 („Od sebe očekujem više nego većina drugih ljudi“),
- *Roditeljska očekivanja PE (Parental Expectations)*, sadrži 5 stavki, maksimalni skor je 25 („Roditelji mi postavljaju veoma visoke zahteve“, „U mojoj porodici se cene samo izuzetni rezultati“),
- *Roditeljska kritika PC (Parental Criticism)*, ima 4 stavke, a maksimalni skor je 20 („Imam osećaj da nikada nisam zadovoljio zahteve mojih roditelja“),
- *Sumnja u vezi akcije D (Doubts about Actions)*, sadrži 4 stavke („Čak i kada nešto radim veoma pažljivo, često osećam da to nije sasvim dobro“),
- *Organizovanost O (Organization)*, ima ukupno 6 stavki te je maksimalni skor 30 („Spadam u osobe koje umeju dobro da se organizuju“).

Skala MPS ima dobre metrijske karakteristike: koeficijent pouzdanosti totalnog skora na skali u celini (procenjen koeficijentom interne konzistentnosti) iznosi 0.90, a pouzdanost subskala kreće se u rasponu od 0.77 do 0.93. Frost i sar. (Frost et al., 1990) saopštavaju da su ovi podaci dobijeni ispitivanjem 278 studentkinja sa elitnih američkih univerziteta. Provera interne konzistentnosti skale u celini na našem uzorku iznosi $\alpha = 0.86$, što govori o zadovoljavajućoj pouzdanosti svih mera perfekcionizma. Alfa Cronbach koeficijent pouzdanosti za pojedine subskale iznosi: *zabrinutost zbog grešaka* $\alpha = 0.80$, *lični standardi* $\alpha = 0.69$, *roditeljska očekivanja* $\alpha = 0.74$, *roditeljska kritika* $\alpha = 0.75$, *sumnja u vezi akcije* $\alpha = 0.69$, *organizovanost* $\alpha = 0.89$. Pouzdanost ukupnog perfekcionizma, koji prema preporuci konstruktora skale uključuje sve subskale, osim subskale organizovanost, iznosi $\alpha = 0.88$.

CP upitnik korišćen je za procenu izraženosti ciljeva postignuća, a namenjen je ispitivanju individualnih razlika učenika u pogledu ciljeva postignuća koji su dominantni u ponašanju i delovanju u situacijama školskog postignuća. Upitnik se sastoji od tri subskale koje ispituju tri vrste ili tri tipa ciljeva postignuća: ciljeve učenja (mastery goals), ciljeve učinka usmerene na postizanje uspeha (performance-ap-

proach goals) i ciljeve učinka usmerene na izbegavanje neuspeha (performance-avoidance goals). Ovaj upitnik je nastao izborom i prevodom ajtema iz Inventara ciljeva (*Goal Inventory* - Roedel, Schraw & Plake, 1994; prema: Borojević, 2006) i Upitnika ciljeva postignuća (*Achievement Goal Questionnaire* – Elliot & Church, 1997).

Upitnik CP je preveden sa engleskog i adaptiran za naše govorno područje za potrebe magistrskog rada S. Borojević. Iz originalnog upitnika izbačene su tvrdnje koje su smatrane neprikladnim i neadekvatnim i koje se jezički nisu mogle prilagoditi, u tom smislu da bi se prevodom izgubilo značenje. Dobijen je upitnik koji sačinjavaju 33 stavke (Borojević, Pašić i Topić, 2005; prema: Borojević, 2006). Zadatak ispitanika je da se na skali Likertovog tipa opredele za stepen slaganja, odnosno neslaganja sa svakom tvrdnjom i to zaokruživanjem brojeva od 1 do 5, što se kasnije boduje na isti način. Veći broj bodova ukazuje na veću izraženost određenog tipa cilja postignuća na koji se stavka odnosi. Upitnik CP sadrži tri subskele koje se odnose na izraženost sledećih tipova ciljeva postignuća:

- *Ciljevi učenja (mastery goals)* – ima ukupno 17 stavki (“Učim, ne zbog ocena, već zato što mi sticanje znanja predstavlja zadovoljstvo”),
- *Ciljevi učinka usmereni na postizanje uspeha (performance approach goals)* – sadrži 8 stavki (“Najviše uživam u stvarima u kojima sam uspešan/na”),
- *Ciljevi učinka usmereni na izbegavanje neuspeha (performance avoidance goals)* – ima ukupno 8 stavki (“Lako odustajem kad sam suočen/na sa teškim zadatkom”).

Pouzdanost upitnika CP, proverena na uzorku učenika banjalučkih srednjih škola, bila je zadovoljavajuća, $\alpha = 0.81$ (Borojević, 2006). Pouzdanost, proverena (od strane prvog autora ovog rada) u jednom pilot istraživanju, tokom januara 2007. godine na učenicima gimnazije u Nišu, iznosila je $\alpha = 0.80$. Interna konzistentnost cele skale na našem uzorku iznosi $\alpha = 0.82$. Alfa Cronbach koeficijent pouzdanosti za subskalnu ciljeva učenja iznosi $\alpha = 0.85$, za subskalnu ciljeva učinka usmerenih na postizanje uspeha $\alpha = 0.69$, a za subskalnu ciljeva učinka koji su usmereni na izbegavanje neuspeha $\alpha = 0.60$. Dakle, skala u celini, kao i subskala ciljeva učenja imaju zadovoljavajuću pouzdanost, dok preostale subskele imaju nisku internu konzistentnost.

REZULTATI

Izraženost varijabli istraživanja

Pre nego što saopštimo podatke koji se tiču ciljeva ovog rada, osvrnućemo se na stepen izraženosti osnovnih varijabli. Smatramo da to može pomoći pri

tumačenju rezultata, jer korišćeni instrumenti nisu standardizovani u našoj sredini.

Tabela 1. sadrži podatke o izraženosti pojedinih aspekata i ukupnog perfekcionizma na našem uzorku ispitanika, kao i podatke o izraženosti perfekcionizma dobijene u jednom skorijem istraživanju na uzorku gimnazijalaca (Jovanović, 2006). Na osnovu poređenja empirijskih i teorijskih skorova koji se odnose na pojedine aspekte perfekcionizma, ustanovljeno je da su kod naših ispitanika najizraženiji O-organizovanost (22.73 od mogućih 30) i PS-lični standardi (23.72 od mogućih 35) kao pozitivni aspekti perfekcionizma, dok su najniže skorovani aspekti CM-zabrinutost zbog grešaka (18,23 od mogućih 45) i PC-roditeljska kritika (7,03 od mogućih 20) koji se smatraju negativnim i potencijalno disfunkcionalnim aspektima perfekcionizma. Rezultati sličnog osnovnog značenja dobijeni su i na učenicima završnih razreda osnovne škole (Stojiljković, Maksić & Ristić, 1998c) i na studentskoj populaciji (Stojiljković i Šundrić, 2006; Stojiljković, Dosković & Todorović, 2007), dok su u američkoj sredini najizraženiji aspekti perfekcionizma uglavnom zabrinutost zbog grešaka i nesigurnost u vezi s tim šta treba uraditi (Parker & Adkins, 1995).

Tabela 1. Prosečna izraženost pojedinih aspekata i ukupnog perfekcionizma

Aspekti perfekcionizma	Naše istraživanje		Jovanović, 2006	
	AS	SD	AS	SD
Zabrinutost zbog grešaka (CM)	18.23	6.928	19.96	5.307
Lični standardi (PS)	23.72	5.095	23.48	4.954
Roditeljska očekivanja (PE)	11.38	4.438	10.90	4.234
Roditeljska kritika (PC)	7.03	3.321	6.92	2.813
Sumnja u vezi akcije (D)	9.04	3.475	8.90	3.072
Organizovanost (O)	22.73	5.640	24.12	3.988
Ukupni perfekcionizam	69.41	16.285	70.16	12.361

Podaci o izraženosti ciljeva postignuća dati su u tabeli 2. Ispitivanje značajnosti razlika u stepenu izraženosti pojedinih tipova ciljeva postignuća ukazuje da su podjednako visok skor ispitanici postigli na ciljevima učinka koji su usmereni na postizanje uspeha (AS = 27.71, od mogućih 40 bodova) i na ciljevima učenja (AS = 58.44, od mogućih 85 bodova). Najmanje izraženi jesu ciljevi učinka usmereni na izbegavanje neuspeha (AS = 20.51 od mogućih 40 bodova).

Tabela 2. Prosečna izraženost pojedinih tipova ciljeva postignuća

Ciljevi postignuća	Teorijski skorovi		Empirijski skorovi		Sumativni empir. skor.	Prosečni empir. skor.
	Min	Max	Min	Max	AS	AS
Ciljevi postignuća usmereni na postizanje uspeha	8	40	11	38	27.71	3.47
Ciljevi postignuća usmereni na izbegavanje neuspeha	8	40	9	32	20.51	2.56

Povezanost perfekcionizma sa tipovima ciljeva postignuća

Stepen povezanosti pojedinih aspekata perfekcionizma i ukupnog perfekcionizma sa tipovima ciljeva postignuća ispitivan je Pirsonovim koeficijentom linearne korelacije. Tabela 3 sadrži rezultate povezanosti ovih varijabli dobijene na uzorku ispitanika u celini, uključujući i statističku značajnost koeficijenata korelacije.

Tabela 3. Povezanost perfekcionizma sa pojedinim tipovima ciljeva postignuća

Aspekti perfekcionizma	Cu	Cpu	Cpn
Zabrinutost zbog grešaka (CM)	0.095 (0.180)	0.322** (0.000)	0.466** (0.000)
Lični standardi (PS)	0.425** (0.000)	0.400** (0.000)	0.071 (0.320)
Roditeljska očekivanja (PE)	-0.001 0.999	0.204** (0.004)	0.220** (0.002)
Roditeljska kritika (PC)	-0.230** (0.001)	-0.021 (0.764)	0.297** (0.000)
Sumnja u vezi akcije (D)	0.012 (0.871)	0.112 (0.115)	0.441** (0.000)
Organizovanost (O)	0.422** (0.000)	0.312** (0.000)	0.080 (0.259)
Ukupni perfekcionizam	0.115 (0.114)	0.347** (0.000)	0.455** (0.000)

**p < 0.001

Rezultati korelacione analize ukazuju na postojanje statistički značajne, pozitivne povezanosti sledećih aspekata: zabrinutosti zbog grešaka i roditeljskih očekivanja sa ciljevima učinka usmerenim na postizanje uspeha i ciljevima učinka usmerenim na izbegavanje neuspeha, ličnih standarda i organizovanosti sa ciljevima učenja i ciljevima učinka usmerenim na postizanje uspeha, kao i roditeljske kritike i sumnje u sopstvenu akciju sa ciljevima učinka usmerenim na izbegavanje neuspeha. Takođe, dobijena je pozitivna statistički značajna povezanost ukupnog perfekcionizma sa ciljevima učinka usmerenim na postizanje uspeha i ciljevima učinka usmerenim na izbegavanje neuspeha. Jedina negativna statistički značajna korelacija ukazuje na vezu aspekta perfekcionizma roditeljska kritika sa ciljevima učenja.

Izraženost pojedinih tipova ciljeva postignuća i pol ispitanika

Tabela 4 sadrži podatke o izraženosti pojedinih tipova ciljeva postignuća kod ispitanika različitog pola, a tabela 5 se odnosi na proveravanje statističke značajnosti razlika u stepenu izraženosti ciljeva postignuća kod mladića i devojaka (korišćen je t-test). Kad su u pitanju ciljevi koji su usmereni na postizanje uspeha i izbegavanje

neuspeha, razlika u njihovoj prosečnoj izraženosti kod mladića i devojaka nije statistički značajna. Kada su u pitanju ciljevi učenja, dobijena je statistički značajna razlika: ovaj tip ciljeva postignuća je izraženiji kod devojaka nego kod mladića (AS devojke = 59.84, AS mladići = 56.17).

Tabela 4. Izraženost pojedinih tipova ciljeva postignuća s obzirom na pol ispitanika

Ciljevi postignuća	Muški pol		Ženski pol	
	AS	SD	AS	SD
Ciljevi učenja	56.17	9.877	59.84	9.695
Ciljevi postignuća usmereni na postizanje uspeha	27.08	5.161	28.09	5.086
Ciljevi postignuća usmereni na izbegavanje neuspeha	19.78	4.782	21.01	4.815
N	76		122	

Tabela 5. Značajnost razlika u prosečnoj izraženosti pojedinih tipova ciljeva postignuća kod ispitanika različitog pola

Ciljevi postignuća	t-test	stepeni slobode	nivo značajnosti
Ciljevi učenja	-2.568	196	0.011**
Ciljevi postignuća usmereni na postizanje uspeha	-1.353	196	0.178
Ciljevi postignuća usmereni na izbegavanje neuspeha	-1.755	196	0.081

**p < 0.001.

DISKUSIJA

Rezultati ukazuju na to da su na ispitanom uzorku ispitanika najviše izraženi ciljevi postignuća koji su usmereni na postizanje uspeha, kao i oni koji se tiču ciljeva učenja. Ako se uzme u obzir priroda ovih ciljeva postignuća, dobijeni rezultat možemo smatrati poželjnim. Ciljevi učinka usmereni na postizanje uspeha povezani su sa željom za prikazivanjem vlastite kompetencije i usmereni su na sam ishod postignuća. Njihovim usvajanjem adolescenti mogu da zadovolje svoje potrebe da se istaknu, prikažu sebe kao vredne i da budu prihvaćeni, što je jako značajno u ovom periodu života (Todorović, 2005). Takođe, visoko izraženi ciljevi učenja usmereni su na samorazvoj i ovladavanje zadatkom. Visoka izraženost ovakve motivacije postignuća se mogla očekivati s obzirom na to da su našim uzorkom obuhvaćeni učenici

elitnih gimnazija, koji će najverovatnije nastaviti školovanje i sopstveno usavršavanje. Smatramo povoljnim i podatak da su najmanje izraženi ciljevi učinka usmereni na izbegavanje neuspeha, koji uključuju strah od neuspeha, negativne emocije i sumnju u sopstvene sposobnosti. Naravno, slika o ciljevima postignuća bi se razlikovala ukoliko bi uzorak ispitanika činili manje sposobni i ne tako uspešni učenici kao što su učenici gimnazija.

Saglasno slici o ciljevima postignuća, naši ispitanici imaju visoke lične standarde i teže tome da ih realizuju zahvaljujući sposobnosti da dobro organizuju svoje vreme i rasporede školske i ostale obaveze. O tome govori već komentarisani podatak da su najizraženiji aspekti perfekcionizma organizovanost i personalni standardi, pa ih možemo smatrati bitnim za razumevanje prirode perfekcionizma kod naših ispitanika. Ali, ako uzmemo u obzir da autori primenjene skale ne uključuju organizovanost u ukupni perfekcionizam, sledi da se suština perfekcionizma naših ispitanika sastoji u postavljanju visokih ciljeva i nastojanju da se oni ostvare. Najvažnije je to što su izraženiji pozitivni od potencijalno negativnih aspekata perfekcionizma. Perfekcionistačke težnje mogu da podstiču roditelji gajeći prevelika očekivanja u odnosu na sopstvenu decu, čime se može objasniti donekle izražen aspekt PE na skali perfekcionizma. Ponekad roditelji nastoje da preko svoje dece ostvare ono što sami nisu postigli u životu, pri čemu je ono što roditelj smatra neuspehom svog deteta praćeno stalnim kritikama, pa i omalovažavanjem (Stojiljković, 1998a). Ovo, međutim, ne znači da je loše da roditelji podstiču decu na postignuće; dete ponekad nije u stanju da realno proceni svoje potencijale, pa su zahtevi i očekivanja roditelja u nekim slučajevima tu da pomognu detetu da razvije sposobnosti koje samo nije moglo da prepozna.

Osrednja izraženost sumnje u sopstvenu akciju, negativnog aspekta perfekcionizma, može se dovesti u vezu sa adolescentnom razvojnom fazom. S obzirom da je reč o učenicima završnih godina gimnazija, njima predstoji donošenje odluke o tome šta će raditi posle završetka škole i koji fakultet izabrati, što predstavlja važnu ali i tešku odluku za većinu adolescenata. Javljaju se mnogobrojne dileme i sumnje u ispravnost preduzetih ili budućih akcija, što ih može učiniti dodatno nesigurnim i zabrinutim zbog eventualnog pogrešnog opredeljenja.

Dobijeni podaci se mogu uklopiti u širu sliku adolescentnog perioda u razvoju. Ovu fazu razvoja ličnosti Erikson naziva fazom oformljenja identiteta, koja se odlikuje naporom da se uspostavi jedan opštiji, potpuniji i konačni identitet vlastite ličnosti (Marković, 1995). To je period u kome često dominiraju nesigurnost u sebe i svoju okolinu, konfuzija, emocionalna dezorganizacija, a težnja ka nezavisnosti je svakako najizrazitija karakteristika (Todorović, 2004). Nepromišljenost, impulsivnost i ponekad preterana vera u sopstvene sposobnosti, izraženiji su nego u bilo kojoj drugoj fazi razvoja (Todorović, 2005), što delimično objašnjava relativno niske skorove na aspektu zabrinutost zbog grešaka, glavnom izvoru maladaptivnog perfekcionizma. Brojne su stranputice koje vrebaju mladiće i devojke ovog uzrasta, pa roditelji mogu iz predostrožnosti da intenziviraju pokušaje da uspostave kontrolu nad svojom decom. Adolescenti bi, sa svoje strane, ovakvo ponašanje svojih roditelja mogli doživeti kao previsoka očekivanja i preveliku kontrolu i kritičnost.

Ipak, roditeljska kritika je najmanje izražen aspekt perfekcionizma pa bi se moglo pretpostaviti da roditelji naših ispitanika imaju strpljenja i poverenja u svoju decu kao i da svoj uticaj ostvaruju, pre svega, kroz dobronamerno savetovanje i postavljanje prihvatljivih zahteva.

U ovom delu ćemo se osvrnuti na najvažnije nalaze o povezanosti perfekcionizma sa ciljevima postignuća gimnazijalaca. Nađena je značajna pozitivna korelacija između *zabrinutosti zbog grešaka* i *ciljeva učinka koji su usmereni na postizanje uspeha*. U nastojanju da postignu uspeh u svojim aktivnostima, osobe kod kojih je dominantan ovaj cilj postignuća, fokusirane su na sam ishod postignuća, pri čemu se u slučaju doživljenog uspeha javlja osećanje zadovoljstva. S druge strane, u slučaju neuspeha, ovakvi ljudi se osećaju obeshrabreno, gube veru u sopstvene kapacitete i sposobnosti, pa preovladavaju negativne emocije. S obzirom na slabije kognitivno angažovanje, česte su i greške u radu. Da bi se izbegle negativne posledice i doživljaji koji prate neuspeh, zabrinutost zbog mogućih grešaka u radu je očekivana. Takođe, nađena je pozitivna veza ovog aspekta perfekcionizma sa *ciljevima učinka koji su usmereni na izbegavanje neuspeha*. Osobe kod kojih je ovaj tip ciljeva postignuća izražen izuzetno su osetljive na procenu vlastitih sposobnosti, a uz dominaciju straha od neuspeha, javljaju se i negativne emocije koje ga prate. Slično kao u prethodnom slučaju, ove osobe će biti motivisane da izbegavaju greške.

Rezultati pokazuju da je aspekt *personalni standardi* povezan sa *ciljevima učenja* i sa *ciljevima učinka usmerenim na postizanje uspeha*. U oba slučaja nađena veza je pozitivna. Osobe sa izraženim aspektom lični standardi postavljaju sebi visoke ciljeve, koje teže da realizuju uspešno. Postavljeni ciljevi mogu biti ovladavanje strategijama učenja, procesima postignuća i samorazvoj – kao kod ciljeva učenja, dok je sam uspeh sekundaran. S druge strane, cilj može biti i uspeh sam po sebi, što je tipično za ciljeve učinka koji su usmereni na postizanje uspeha.

Aspekt perfekcionizma *roditeljska očekivanja* pripada široj dimeziji koja je označena kao spolja očekivani perfekcionizam. Dobijeni rezultat da su *ciljevi učinka usmereni na postizanje uspeha* i *ciljevi učinka usmereni na izbegavanje neuspeha* povezani sa ovim aspektom perfekcionizma ne iznenađuje – i jedan i drugi tip ciljeva postignuća zasnivaju se na normativnim standardima definisanja vlastite kompetencije. Prema Integrativnom modelu razvoja perfekcionizma, suviše visoki zahtevi i očekivanja roditelja mogu da dovedu do formiranja tzv. eksternalizovanog perfekcionizma kod deteta. Ovaj tip perfekcionizma podrazumeva da dete sopstvene perfekcionistačke težnje doživljava kao spolja nametnute, a ne kao sebi svojstvene. Ovakav stav roditelja može da ima za posledicu to da se dete usmeri na ishod određene aktivnosti, tj. na uspeh, a ne na sam proces koji treba da dovede do postignuća. S druge strane, previsoka očekivanja i nerealno visoki standardi postavljeni od strane roditelja stvaraju strah od neuspeha i dovode do izbegavanja situacija u kojima bi se dete moglo pokazati kao nekompetentno.

Sličan uticaj ima i roditeljska kritika. Preterana kritičnost od strane roditelja može da dovede do toga da dete prestane da se trudi i da ulaže napor, jer oseća da bilo šta da uradi nije dovoljno dobro. U ovakvim slučajevima jedina preokupacija postaje težnja da se izbegne neuspeh, kako bi se time izbegla i kritika. Pod stalnim

pritiskom roditelja dete postaje nesigurno, što inhibira njegove sposobnosti, pa nema ni govora o želji da se trudi da ih iskaže i razvije. Naši rezultati pokazuju da je roditeljska kritika u pozitivnoj korelaciji sa *ciljevima učinka koji su usmereni na izbegavanje neuspeha*, a u negativnoj sa *ciljevima učenja*.

Kada je u pitanju povezanost tipova ciljeva postignuća sa aspektom perfekcionizma sumnja u sopstvenu akciju, rezultati ukazuju na postojanje pozitivne korelacije sa *ciljevima učinka koji su usmereni na izbegavanje neuspeha*. Može se reći da što je izraženiji strah od neuspeha, snažnija je i sumnja i veći je broj dilema oko toga šta treba preduzeti u izvršavanju zadatka. Kao posledica nesigurnosti u vlastitu akciju dominantni postaju ciljevi koji su usmereni na izbegavanje neuspeha. Doživljeni neuspeh izaziva negativne emocije i povećava sumnju u sopstvene sposobnosti, a time i verovatnoću daljih grešaka i neuspeha. Ne može se sa sigurnošću reći šta dolazi prvo - neuspeh ili nesigurnost i sumnja, ali sigurno je da se na ovaj način stvara začarani krug iz koga je teško izaći.

Pretpostavka da je organizovanost jedan od faktora koji doprinosi uspehu u skladu je sa našim nalazom o pozitivnoj povezanosti ovog aspekta perfekcionizma sa *ciljevima učenja* i sa *ciljevima učinka koji su usmereni na postizanje uspeha*. Da bi čovek postigao uspeh, da bi ovladao nekim zadatkom ili nekom sposobnošću, neophodna je dobra organizacija koja podrazumeva planiranje i postavljanje optimalnih ciljeva. Osobe kod kojih dominira jedan od ova dva tipa ciljeva postignuća fokusirane su na razvoj sopstvenih sposobnosti ili na uspešno izvršenje nekog zadatka. U tu svrhu, zadaju sebi realne ciljeve i iste takve rokove za njihovo ispunjenje, a odlaganje obaveza je izuzetak. Način funkcionisanja osobe koji podrazumeva dobru organizovanost je izuzetno pogodan za usvajanje pomenutih tipova ciljeva postignuća.

Rezultat koji se tiče pozitivne povezanosti ukupnog perfekcionizma sa *ciljevima učinka koji su usmereni na postizanje uspeha* i *ciljevima učinka koji su usmereni na izbegavanje neuspeha*, mogao bi se protumačiti doprinosom koji usvajanje perfekcionista standarda ima na obavljanje određenih aktivnosti. Ako je adaptivan, perfekcionizam karakteriše usmerenost i težnja ka uspehu, kao i postavljanje realnih ciljeva i standarda. Ali, ako se radi o disfunkcionalnom ili neurotskom perfekcionizmu, prisutna je nerealna težnja ka postignuću, preterana obuzetost greškama i stalno nezadovoljstvo postignutim. U skladu sa ovakvim karakteristikama perfekcionizma je i usvajanje ciljeva učinka koji su usmereni na izbegavanje neuspeha.

Kada je u pitanju izraženost pojedinih tipova ciljeva postignuća kod ispitanika različitog pola, jedina značajna razlika odnosi se na *ciljeve učenja*, koji su izraženiji kod ispitanica. Ovo navodi na pomisao da devojke (iz našeg uzorka) pozitivnije doživljavaju sam rad, a da sam uspeh, koji može uslediti, nije kod njih od primarnog značaja. To bi, zapravo, značilo da su one usmerenije na razvoj vlastitih kapaciteta i istrajnije u želji da postavljene ciljeve ostvare.

Ovaj podatak donekle odudara od stereotipa koji se tiče polnih razlika. Iako su podaci o ovoj temi nekonzistentni, Rozenberg i Kaplan (Rosenberg & Kaplan, 1982) iznose tezu o polnim ulogama koja podrazumeva da su žene interiorizovale proširenu kulturološku pretpostavku o svojoj inferiornosti. Prema ovom gledištu, i devojčice i dečaci su socijalizovani tako da misle o ženama kao o manje kompetentnim,

pa devojčice počinju da vide sebe kao manje vredne i nedovoljno sposobne za ostvarenje visokih postignuća. Prema nalazima istraživanja, koje su sprovedi Frančesko, Kodžopeljić i Mihić (2002), nema značajne razlike u izraženosti motiva postignuća kod ispitanika različitog pola, osim na dvema komponentama ovog motiva. Ove razlike se odnose na veću istrajnost žena u ostvarivanju ciljeva, kao i na to da one češće od osoba muškog pola u radu vide izvor zadovoljstva, što je u saglasnosti sa rezultatima našeg istraživanja.

ZAKLJUČAK

Podaci do kojih smo došli opravdavaju našu pretpostavku o povezanosti i međusobnom prožimanju motiva postignuća i perfekcionizma. Na osnovu prikazane diskusije rezultata može se videti koje su to osobine koje treba podsticati kod dece da bi razvila težnju za postignućem. Hamačkov opis normalnog perfekcionizma uglavnom obuhvata sve ove poželjne karakteristike: osoba teži ka postignuću i pri tome sebi postavlja visoke ali realne ciljeve, čije ostvarenje dovodi do osećanja zadovoljstva i jačanja samopouzdanja.

Reč je o visoko selekcionisanom uzorku gimnazijalaca te se nalaz o tome da su ciljevi učenja i ciljevi učinka usmereni na postizanje uspeha izraženiji od ciljeva učinka koji su usmereni na izbegavanje neuspeha, može smatrati očekivanim.

Rezultat o visokoj izraženosti aspekta perfekcionizma organizovanost zahteva dalju proveru, iako je saglasan nalazima iz naše sredine (Stojiljković i Šundrić, 2006; Jovanović, 2006; Stojiljković, Dasković & Todorović, 2007). Naime, malo je verovatno da su osobe koje se nalaze u fazi adolescencije tako dobro organizovane pri izvršavanju svojih obaveza. Prema našem mišljenju, ovakvom rezultatu doprinosi specifična formulacija stavki iz korišćenog instrumenta i socijalna poželjnost tako sročenih indikatora perfekcionizma.

Ovim istraživanjem otvorena su mnoga pitanja koja se tiču ciljeva postignuća. Stoga bi bilo dobro ponoviti istraživanje: s jedne strane, zbog toga što se radi o konceptu koji u našoj sredini nije dovoljno istražen, a sa druge, zato što bi trebalo prikupiti podatke na većem i manje selekcionisanom uzorku, što bi onda povećalo mogućnost uopštavanja nalaza. Drugo, trebalo bi ispitati sa kojim su to još varijablama ciljevi postignuća povezani, kao i moguće činioce koji olakšavaju ili usporavaju usvajanje nekog od pomenutih tipova ciljeva postignuća (na primer, ispitati ciljeve postignuća u kontekstu osobina ličnosti deteta ili vaspitnih postupaka roditelja). Oblast istraživanja bi se mogla proširiti i kad je reč o strukturi i prediktorima perfekcionizma u pojedinim razvojnim fazama.

LITERATURA

- Borojević, S. (2006). *Vaspitni stilovi roditelja i ciljevi postignuća*. Magistarski rad. Banja Luka: Filozofski fakultet.
- Elliot, A., & Harackiewicz, J. (1996). Approach and Avoidance Achievement Goals and Intrinsic Motivation: A Meditational Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 461-475.
- Elliot, A., & Church, M. (1997). A Hierarchical Model of Approach and Avoidance Achievement Motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(1), 213-232.
- Flett, G. L., & Hewitt, P. L. (2002). *Perfectionism: theory, research and treatment*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Franceško, M., Kodžopeljić, J. i Mihić, V. (2002). Neki socio-demografski i psihološki korelati motiva postignuća. *Psihologija*, 35, 65-79.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14(5), 449-468.
- Frost, R. O., Heimberg, R.G., Holt, C. S., & Mattia, J. I. (1993). A comparison of two measures of perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 14(1), 119-126.
- Higgins, T., & Kruglanski, A. (2000). *Motivation Science - Social and Personality Perspectives*. Psychology Press-Taylor & Francis Group.
- Jovanović, M. (2006). *Perfekcionizam adolescenata i njihovih roditelja*. Diplomski rad. Niš: Filozofski fakultet.
- Marković, V. P. (1995). *Adolescentska kriza*. Beograd: Dereta.
- Milojević, M. (2007). *Ciljevi postignuća, samopoštovanje i perfekcionizam gimnazijalaca*. Diplomski rad. Niš: Filozofski fakultet.
- Parker, W., & Adkins, K. (1995). The Incidence of Perfectionism in Honors and Regular College Students. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 303-309.
- Rosenberg, M., & Kaplan, H. (1982). *Social Psychology of the Self-Concept*. Illinois: Harlan Davidson.
- Slade, P. D., & Owens, R. G. (1998). A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behavior Modification*, 22(3), 372-391.
- Stojiljković, S. (1998a). Perfekcionizam: zdrava ili nezdrava težnja ka visokom postignuću. *Psihologija danas*, 3, 36-37.
- Stojiljković, S., Dosković, Z., & Todorović, J. (2007). Personality traits and perfectionism in Serbian students. *10th European Congress of Psychology*, Book of Abstracts, p. 103.
- Stojiljković, S., Maksić, S. i Ristić, Ž. (1998b). MPS – mogućnost korišćenja u našoj sredini. *Empirijska istraživanja u psihologiji IV*. Knjiga rezimea, str. 35.
- Stojiljković, S., Maksić, S., & Ristić, Z. (1998c). Perfectionism: Comparative study of Yugoslav and American children. *9th European Conference on Personality*,

ECP9, Conference Abstracts, pp. 157-158.

Stojiljković, S. i Šundrić, J. (2006). Povezanost perfekcionizma i bazičnih dimenzija ličnosti. 54. Sabor psihologa Srbije, Zlatibor, Knjiga rezimea, str. 63.

Todorović, J. (2004). Vaspitni stilovi u porodici i stabilnost samopoštovanja adolescenata, *Psihologija*, 37, 183-195.

Todorović, J. (2005). *Vaspitni stilovi roditelja i samopoštovanje adolescenata*, Niš: Prosveta.

ABSTRACT

ACHIEVEMENT GOALS AND PERFECTIONISM OF HIGH SCHOOL STUDENTS

***Milica Milojević, Snežana Stojiljković, Jelisaveta Todorović and
Kristina Kašić***

Department of Psychology, University of Niš, Serbia

This research has been investigating one of the most contemporary approaches of achievement motivation - Achievement Goal Theory, which uses the construct of achievement goals. The construct of achievement goals involves three types of achievement goals: mastery goals, performance approach goals and performance avoidance goals. The main goal of the research was to examine correlation between perfectionism and its aspects with particular types of achievement goals. Also, the goal was to investigate the difference concerning gender regarding the achievement goals. The sample consisted of 200 senior year high school participants. The following instruments were used: Multi-dimensional scale of perfectionism (MSP) and Test of achievement goals (TCP). The research results indicate that there is significant positive correlation between: perfectionism with performance approach goals and performance avoidance goals, concern over mistakes and parental expectations with performance approach goals and performance avoidance goals, personal standards and organization with mastery goals and performance approach goals, parental criticism and doubts about action with performance avoidance goals. Significant negative correlation was found between parental criticism and mastery goals. The results concerning the second goal indicates the female subjects have higher average scores in mastery goals.

Key words: achievement motivation, achievement goals, perfectionism.

RAD PRIMLJEN: 28.06.2009.